

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 46/2025 vp)

FA tukee hajautettua toimivallanjakoa, joka hyödyntää viranomaisten sektorikohtaista osaamista

Finanssiala ry (FA) kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta mietintövaliokuntana toimivalle talousvaliokunnalle.

- FA tukee hallituksen esityksen mukaista hajautettua toimivallanjakoa ja Traficom nimeämistä yhteyspisteeksi.
- FA tukee hallituksen esitystä, jonka mukaan finanssialan toimijoiden suuririskiset käyttötapaukset ovat pääasiassa Finanssivalvonnan alaisia, koska Fivalla on paras sektorikohtainen osaaminen.
- FA korostaa, että usean viranomaisen mallissa valvontaviranomaisten tulkintakäytäntöjen tulee vastata toisiaan, jotta vältetään mahdolliset epäselvyydet.

1. Yleiset huomiot hallituksen esityksestä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta, jossa nimetään kansalliset toimivaltaiset markkinavalvontaviranomaiset. Esityksen mukainen valvontatehtävien jaottelu mukailee viranomaisten olemassa olevia valvontatehtäviä, mikä edistää FA:n näkemyksen mukaan valvontatehtävien tehokasta hoitamista, koska viranomaisilla on jo kertynyt sektorikohtaista substanssiosaamista ja asiantuntemusta tehtävään. FA tukee ehdotusta, jossa Traficom on nimetty tekoälyasetuksen mukaiseksi yhteyspisteeksi, sillä Traficom oli nimetty yhteyspisteeksi myös EU:n digipalveluasetuksen osalta ja Traficomille tullaan myös esittämään datasäädöksen valvontatehtäviä sekä datakoordinaattorin tehtäviä. Traficom ja markkinavalvontaviranomaisten yhteistyön järjestämisessä tulisi erityisesti ottaa huomioon eri viranomaisten sektorikohtainen tietotaito ja varmistaa sujuva keskusteluyhteys viranomaisten välillä.

FA korostaa viranomaisten neuvontavelvollisuuden, proaktiivisen ohjausasetteen ja viranomaisten välisen yhteistyön sujuvuuden tärkeyttä. FA korostaa, että usean viranomaisen mallissa valvontaviranomaisten tulkintakäytäntöjen tulee vastata toisiaan, jotta vältetään mahdolliset epäselvyydet.

Esityksessä säädettäisiin keskitettynä yhteyspisteinä toimivan Traficom ja seuraamusmaksulautakunnan tiedonsaantioikeuksista ja sekä keskitetyn yhteyspisteen tiedonluovutusoikeudesta Euroopan komissiolle. Lisäksi esityksessä säädettäisiin Finanssivalvonnan (Fiva) tiedonluovutusoikeudesta keskitetylle yhteyspisteelle ja seuraamusmaksulautakunnalle. FA tukee ehdotusta ja haluaa korostaa, että kaikki tiedonluovutusoikeuksiin liittyvien säännösten tulee noudattaa tietosuoja-asetuksen periaatteita, mukaan lukien välttämättömyys, täsmällisyys ja tarkkarajaisuus vaatimukset.

2. Finanssialan toimijoihin kohdistuva valvonta

Finanssialan toimijoihin kohdistuu tekoälyasetuksen alla useita suuren riskin käyttötapausalueita, jotka on eritelty asetuksen III liitteen 5 kohdan a-c alakohdissa. Tällaisia suuren riskin käyttötapausalueita ovat luottokelpoisuusarviointi, luottopisteytys, terveys- ja henkivakuutusten riskiarviointi ja hinnoittelu, lakisääteisten vakuutusten korvauspäätökset sekä näiden lisäksi toisinaan henkilöstöhallintoon tai biometriikkaan liittyvät järjestelmät. Yhdellä yrityksellä voi olla useita eri tuotteita ja näihin liittyviä järjestelmiä samalla suuririskisellä käyttötapausalueella. Täten FA tukee hallituksen esitystä, jonka mukaan finanssialan toimijoiden suuririskiset käyttötapausalueet ovat Finanssivalvonnan alaisia, koska Fivalla on finanssisektorin valvottavien ja listayhtiöiden osalta jo valmiiksi laajaa osaamista esimerkiksi operatiivisten riskien hallinnasta. FA haluaa kuitenkin korostaa, että myös Fivan osaamista tekoälystä tulee lisätä eikä jättää tekoälyteknologioihin liittyvää osaamista kokonaan Traficomien osaamisen varaan.

Finanssialan toimijat luovat lähtökohtaisesti ryhmätasoiset prosessit suuririskisten tekoälyjärjestelmien hallinnalle. Samat prosessit voivat kattaa siis esimerkiksi tekoälyasetuksen liitteen III 5 kohdan alakohdat a-c. Jakautunut valvonta eri viranomaisten toimesta koskien tekoälysäädöksen samojen artiklojen noudattamista, voi tehdä käytännön toteutuksesta hankalaa. Lopulliseen hallituksen esitykseen on tarkennettu toimivallan jakautumista Finanssivalvonnan, Tietosuojavaltuutetun sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston välillä. FA tukee uuden hallituksen esityksen mukaisia tarkennuksia Fivan toimivallasta ja toteaa, että edellä esitetyn mukaisesti Fivan olevan asianmukainen valvoja III liitteen 5 kohdan a-c alakohtien käyttötapausalueiden valvonnalle finanssialan toimijoiden osalta.

3. Tekoälyn hyödyntäminen automaattisessa päätöksenteossa

FA katsoo tärkeäksi, että tekoälyasetuksen kansallisessa toimeenpanossa huomioidaan tekoälyn käyttö automaattisen päätöksenteon taustalla. Esitykseen on lisätty nykytilaa kuvaava tarkennus siitä, että julkiset toimijat eivät tällä hetkellä voi kotimaisen lainsäädännön kehikossa käyttää tekoälyjärjestelmää automaattiseen päätöksentekoon. Esityksessä todetaan, että asia vaatisi uutta yleisen tietosuojasetuksen 22 artiklan mukaista kansallista sääntelyä. FA yhtyy EK:n lausuntoon näiltä osin ja esittää myös, että vielä vuoden 2025 aikana aloitetaan oikeusministeriövetoisesti selvitystyö tekoälyn mahdollistamisessa viranomaispäätöksenteossa. Hallitusohjelmassa ja puoliväliriihessä on nimenomaan sitouduttu tekoälyn täysmittaiseen hyödyntämiseen ml. hallintopäätökset.

FINANSSIALA RY

Hannu Ijäs